

בראשית פרק י"א, א-ט

(א) וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָד וּדְבָרִים אֶחָדִים: (ב) וַיְהִי בְּנִסְעֵם מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בְקִעָה בְּאָרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: (ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וְתִהְיֶה לָּהֶם הַלְּבָנָה לְאָבֹן וְהַחֲמֵר הִיָּה לָּהֶם לְחֵמֶר: (ד) וַיֹּאמְרוּ הֲבֵה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: (ה) וַיֵּרֶד יְקֹקֶה לִרְאֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: (ו) וַיֹּאמֶר יְקֹקֶה הֵן עִם אֶחָד וְשָׁפָה אֶחָת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמֹנוּ לַעֲשׂוֹת: (ז) הֲבֵה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתֵם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ: (ח) וַיִּפֹּץ יְקֹקֶה אֶתְּם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבִנֹת הָעִיר: (ט) עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּבֶל כִּי שָׁם בְּלַל יְקֹקֶה שִׁפְתֵי כָל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיָצָם יְקֹקֶה עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ:

רש"י
(א) **שפה אחת** - לשון הקודש: **ודברים אחדים** - באו בעצה אחת ואמרו לא כל הימנו שיבור לו את העליונים, נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה. דבר אחר על יחידו של עולם. דבר אחר ודברים אחדים, אמרו אחת לאלף ושש מאות חמשים ושש שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול, בואו ונעשה לו סמוכות: (ב) **ויהי בנסעם מקדם** - שהיו יושבים שם, כדכתיב למעלה (י ל) ויהי מושבם וגוי' הר הקדם, ונסעו משם לתור להם מקום להחזיק את כלם, ולא מצאו אלא שנער: (ג) **איש אל רעהו** - אומה לאומה, מצרים לכוש [וכוש לפוט] ופוט לכנען: **הבה** - הזמינו עצמכם. כל הבה לשון הזמנה הוא, שמכינים עצמן ומתחברים למלאכה, או לעצה, או למשא. הבה, הזמינו אפרייליי"ר בלע"ז [להיכון]: **לבנים** - שאין אבנים בבבל, שהיא בקעה: **ונשרפה לשרפה** - כך עושין הלבנים שקורין טיוליי"ש בלע"ז [רעפים], שורפים

אותן בכבשן: **לחמר** - לטוח הקיר: (ד) **פן נפוץ** - שלא יביא עלינו שום מכה להפיצנו מכאן: (ה) **וירד ה' לראות** - לא הוצרך לכך, אלא בא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו. במדרש רבי תנחומא (אות יח): **בני האדם** - אלא בני מי, שמא בני חמורים וגמלים, אלא בני אדם הראשון שכפר את הטובה ואמר (ג יב) האשה אשר נתתה עמדי, אף אלו כפרו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול: (ו) **הן עם אחד ושפה אחת** - כל טובה זו יש עמהן, שעם אחד הם ושפה אחת לכולם, ודבר זה החלו לעשות: **החלם** - כמו אמרם, עשותם, התחילו הם לעשות: **לא יבצר מהם וגוי לעשות** - בתמיה. יבצר לשון מניעה, כתרגומו, ודומה לו (תהלים עו יג) יבצור רוח נגידיים: (ז) **הבה נרדה** - בבית דינו נמלך, מענותנותו היתירה: **הבה** - מדה כנגד מדה, הם אמרו הבה נבנה, והוא כנגדם מדד ואמר הבה נרדה: **ונבלה** - ונבלבל. נו"ן משמש בלשון רבים, וה"א אחרונה יתירה כה"א של נרדה: **לא ישמעו** - זה שואל לבנה וזה מביא טיט, וזה עומד עליו ופוצע את מוחו: (ח) **ויפץ ה' אותם משם** - בעולם הזה. מה שאמרו פן נפוץ, נתקיים עליהם, הוא שאמר שלמה (משלי י כד) מגורת רשע היא תבואנו: (ט) **ומשם הפיצם** - למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי אי זו קשה, של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר כביכול להלחם בו, ואלו נשטפו, ואלו לא נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם לכך נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, שנאמר שפה אחת ודברים אחדים. למדת ששנוי המחלוקת וגדול השלום:

בראשית פרק ב', יט-כ

(יט) וַיִּצְרַח יְקֹקֶה אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאבֵד אֶל הָאָדָם לְרֹאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: (כ) וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְלַל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלַאָדָם לֹא מִצָּא עֶזֶר כַּנְּגִדוֹ:

רש"י

(יט) **ויצר וגוי' מן האדמה** - היא יצירה היא עשייה האמורה למעלה (לעיל א כה) ויעש אלהים את חית הארץ וגוי', אלא בא ופירש שהעופות מן הרקק נבראו, לפי שאמר למעלה מן המים נבראו וכאן אמר מן הארץ נבראו. ועוד למדך כאן שבשעת יצירתן מיד בו ביום הביאם אל האדם לקרות להם שם. ובדברי אגדה יצירה זו לשון רידי וכבוש, כמו (דברים כ יט) כי תצור אל עיר, שכבשן תחת ידו של אדם: **וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה וגוי'** - סרסוה ופרשהו כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם:

Guide for the Perplexed III:8

You know how we condemn lowness of speech, and justly so, for speech is likewise peculiar to man and a boon which God granted to him that he may be distinguished from the rest of living creatures. Thus God says, "Who gave a mouth to man?" (Exod. 4:11); and the prophet declares, "The Lord God hath given me a learned tongue" (Isa. 50:4). This gift, therefore, which God gave us in order to enable us to perfect ourselves, to learn and to teach, must not be employed in doing that which is for us most degrading and perfectly disgraceful; we must not imitate the songs and tales of ignorant and lascivious people. It may be suitable to them, but is not fit for those who are told, "And ye shall be unto me a kingdom of priests and a holy nation" (Exod. 19:6). Those who employ the faculty of thinking and speaking in the service of that sense which is no honor to us, who think more than necessary of drink and love, or even sing of these things: they employ and use the divine gift in acts of rebellion against the Giver, and in the transgression of His commandments. To them the following words may be applied: "And I multiplied her silver and gold, which they prepared for Baal" (Hos. 2:10).

I have also a reason and cause for calling our language the holy language—do not think it is exaggeration or error on my part, it is perfectly correct—the Hebrew language has no special name for the organ of generation in females or in males, nor for the act of generation itself, nor for semen, nor for secretion. The Hebrew has no original expressions for

these things, and only describes them in figurative language and by way of hints, as if to indicate thereby that these things should not be mentioned, and should therefore have no names; we ought to be silent about them, and when we are compelled to mention them, we must manage to employ for that purpose some suitable expressions, although these are generally used in a different sense. Thus the organ of generation in males is called in Hebrew *gid*, which is a figurative term, reminding of the words, "And thy neck is an iron sinew" (*gid*) (Isa. 48:4). It is also called *shupka*, "pouring out" (Deut. 23:2), on account of its function. The female organ is called *kobah* (Num. 25:8), from *kobah* (Deut. 18:3), which denotes "stomach"; *rehem*, "womb," is the inner organ in which the foetus develops; *zoah* (Isa. 28:8), "refuse," is derived from the verb *yaza*, "he went out"; for "urine" the phrase *meme raglayim*, "the water of the feet" (2 Kings. 18:17), is used; semen is expressed by *shikbat zera*, "a layer of seed." For the act of generation there is no expression whatever in Hebrew: it is described by the following words only: *ba'al*, "he was master"; *shakab*, "he lay"; *lakah*, "he took"; *gillah 'ervah*, "he uncovered the nakedness." Be not misled by the word *yishgalannah* (Deut. 28:30), to take it as denoting that act: this is not the case, for *shegal* denotes a female ready for cohabitation. Compare "Upon thy right hand did stand the maiden" (*shegal*) "in gold of Ophir" (Ps. 45:10). *Yishgalannah*, according to the *Kethib*, denotes therefore "he will take the female for the purpose of cohabitation."

שמות פרק ל פסוק יג

זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לִיקוֹק :

רמב"ן

מחצית השקל בשקל הקדש - קבע לו משה רבינו מטבע כסף
בישראל, כי מלך גדול היה, וקרא למטבע ההוא "שקל"
בעבור שכל המטבע במשקל שלם, אין בו פחות ולא כסף
סיגים. ובעבור שמשקלי הערכין ופדיון הבכור במטבע ההוא שהם קדש, וכן כל שקלי המשכן וכן כל כסף קצוב האמור
בתורה, יקרא לו הכתוב שקל הקדש. וכן הטעם אצלי במה שרבותינו קוראין לשון התורה "לשון הקודש", שהוא מפני
שדברי התורה והנבואות וכל דברי קדושה כולם בלשון ההוא נאמרו. והנה הוא הלשון שהקב"ה יתעלה שמו מדבר בו עם
נביאיו ועם עדתו, אנכי ולא יהיה לך ושאר דברות התורה והנבואה, ובו נקרא בשמותיו הקדושים אל, אלהים, צבאות, ושדי,
ויי"ד ה"א, והשם הגדול המיוחד, ובו ברא עולמו, וקרא שמות שמים וארץ וכל אשר בס, ומלאכיו וכל צבאיו לכולם בשם
יקרא מיכאל וגבריאל בלשון ההוא, ובו קרא שמות לקדושים אשר בארץ אברהם יצחק ויעקב ושלמה וזולתם: והרב אמר
במורה הנבוכים (ג ח) אל תחשוב שנקרא לשוננו לשון הקדש לגאותינו או לטעותינו, אבל הוא בדין, כי זה הלשון קדוש לא
ימצאו בו שמות לאבר הבעילה בזכר או בנקבה, ולא לטפה ולשתן ולצואה רק בכנוי. ואל יטעה אותך "שגל" (תהלים מה י),
כי הוא שם אשה המזומנת למשכב, ואמר ישגלה (דברים כח ל) על פי מה שנכתב עליו, ופירושו יקח אשה לפילגש: והנה אין
צורך לטעם הזה, כי הדבר ברור שהלשון קדש קדושים הוא כמו שפירשתי. והטעם שהזכיר על דעתי איננו אמת, כי מה שיכנו
ישגלה, ישכבנה, יורה כי משגל שם עצם לבעילה, וכן יכנו לאכול את חוריהם (מ"ב יח ז), כי הוא שם מגונה. ואם מפני
טעמו של הרב, היו קורים לו "לשון נקיה", כענין ששנינו (סנהדרין סח ב) עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו
חכמים בלשון נקיה, ואמרו כי אם הלחם אשר הוא אוכל לשון נקי (ב"ר פו ז), וכן במקומות רבים:

הרא"ה קוזק זצ"ל. אורות ישראל (עמ' קסד-קסה)

יב. כל לשון נובע מהשקפה מיוחדת על המציאות. השקפה של קודש על
המציאות: כולה היא ההשקפה הישראלית. וזאת ההשקפה המיוחדת חוללה את הלשון
העברית, שהיא באמת השפה הקדושה. הריחוק מההשקפה הקדושה נוטל את זיו השפה.
ואע"פ שיטיפו הטפות רבות לחבב אותה. מפני כמה טעמים, שנראים הגונים, מ"מ
בתוך המגמה של החיים, הפונים אחור למגמת ההשקפה המלאה קודש, מסתרת שם
שנאה לרוח השפה המלאה את כל מהותה: על-כן השפה תהיה ברורה רק באותה
המדה שיקרא בעולם. בשם ד'. הטעמים הפרטיים על קדושת השפה מתקבלים הם.
אבל כולם אינם כ"אם צירופים אל הכלל, שהוא תכונת השקפת עולמה בכללה.